

LÄHEMAD ÜRITUSED

Kolmapäeval, 3. oktoobril kell 12.00 – ESAS seltsipäeval Eesti Spordimuuseumis räägib veemotospordi käekäigust ja edust rahvusvahelistel tiitlivõistlustel **Henry Põvvat**.

Teisipäeval, 23. oktoobril kell 17.00 – ESAS Tallinna osakonna õhtu TLÜ raamatukogu kohvikus (Rävala pst 10), kuhu on külaliseks oodata **kultuuriministrit Rein Langi**.

Kolmapäeval, 7. novembril kell 12.00 – ESAS seltsipäev Eesti Spordimuuseumis, kus on kavas rääkida **võrkpalliteemadel**.

Teisipäeval, 20. novembril kell 17.00 – ESAS Tallinna osakonna õhtul TLÜ raamatukogu kohvikus (Rävala pst 10) on külaliseks korvpallilegend **Priit Tomson**.

Kolmapäeval, 28. novembril kell 11.00 – ESAS IX konverents Eesti Spordimuuseumis, teemaks „**Esimesed 20 spordiaastat taasiseseisvunud Eestis**“. Peaettekande teeb **Toomas Tõnise**, üks Eesti spordi tippjuhtidest kogu sellel perioodil. Omariiklikus spordis 20 aasta jooksul juhtunud mitmes valdkonnas analüüsivad vastava tasandi spordijuhid ja asjakohaseid ettekandeid on oodata ka seltsi liikmetelt.

Kolmapäeval, 5. detsembril kell 12.00 – ESAS seltsipäeval Eesti Spordimuuseumis on kindlasti põnev esineja, loodetavasti keegi **korvpalluritest**.

NB! NB! NB! Teatajas ilmunud informatsiooni ESAS ürituste kohta palume võtta osalemise kutsena, sest postikulude kokkuhoiu vajaduse tõttu ei pruugi iga ürituse kohta eraldi kutset järgneda. Täpsemat infot palume jälgida ESMi kodulehelt – www.spordimuuseum.ee/eesti--spordiajaloo-selts

KROONIKA

MÖÖDUS 100 AASTAT MARTIN KLEINI OLÜMPIAMEDALIVÕIDUST

Daimar Lell

14. juulil tähistati Mustlas 100 aasta möödumist esimesest eestlaste olümpiamedalivõidust, maadleja Martin Kleini hõbemedalist Stockholmis. Tarvastu muuseumi näitusesaalis avati sel puhul spordimuuseumis koostatud Martin Kleini elu ja tegevust kajastav näitus.

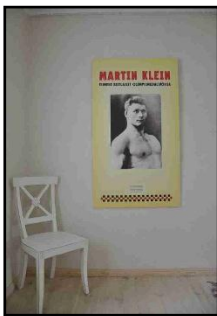
Kogu tähtpäevaüritus algas lillede asetamisega Tarvastu kalmistul olümpiamehe hauale, misjärel koguneti Mustla bussijaama esisele platsile. Rohke rahvahulga poole pöördus tervitussõnadega Tarvastu vallavanem Alar Karu, kes andis teada sellesama platsi uuendamise plaanist, mis samuti Kleini tegevusest inspireeritud. Eesti Olümpiakomitee poolt lausus tervitussõnad Toomas Savi, kes muuhulgas tunnustas kohalikku rahvast meie spordi suurmehe mälestuse jäädvustamise eest.

Tervitussõnavõtete ajal alanud vihmaseadus seadis korraks kahtluse alla planeeritud maadlusdemonstratsioonid, kuid spordimehed on visad. Kui 100 aastat tagasi oli Martin Klein olümpiamedali nimel maadelnud põrgukuumuses ning otsustavat matši lausa 11 tundi ja 40 minutit, siis tänaseid maadlejaid, ei päris pisikesi ega suuri mehi, ei seganud jahe vihmahoog! Raimo Aasa kommenteerimise saatel näidati kohalolnutele nii kokkulepitud võtteid kui tõsist maadlust. Sama visad olid ka väikese vahepalaga esinenud kohaliku lasteaia lapsed.

Maadlusdemonstratsiooni lõppedes hakkas vihm taanduma ning meeleolukas päev jätkus Tiit Lääne koostatud raamatu “Martin Klein” esitlusega. Paljud kasutasid võimalust omale raamat soetada ning autoril tuli neisse hulgaliselt autogramme jagada. Toimus veel teinegi esitus. Omakandimehest graafikul Lembit Lõhmusel oli tähtpäevaks valminud esimese päeva ümbrik ning Martin Kleini postmark, millised Eesti Post oli päev varem välja andnud. Suure kujundatud kavandi kinkis autor kohalikule muuseumile.

Martin Kleini üks tuntud “kaubamärke” oli kätel kõndimine. Räägitakse, et omal ajal läinud ta kätel suisa kohaliku kiriku torni. Seetõttu ei puudunud seekordselt ürituselt ka kätel käimise demonstratsioon. Loodetavalt saab kätel käimine tulevikus kogu Mustla üheks tunnusmärgiks, kui teostub bussijaamaesisele platsile ehitatava purskkaevu-skulptuurikompleksi kava, mida tutvustas vallavanem Alar Karu. Karu sõnul on skulptor Mati Karmin sinna kavandanud Võrtsjärve-kujulise veesilma ja selle keskele kätel seisva poisi. Vallavanem avaldas lootust, et aasta pärast saab ehitustöödega alata. Seekordsel üritusel asetati tulevase kätelkäija kuju asukohta suur maakivi, millel saja-aastane sangpomm (vt fotod eelmisel lehel).

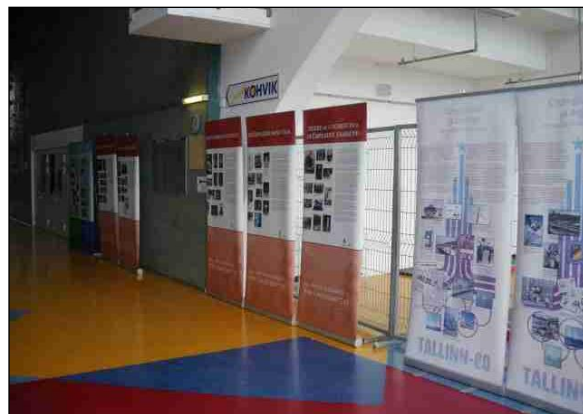
Tähtpäeva üritus lõppes näituse (vt fotod ülal) avamisega Tarvastu muuseumis. Spordimuuseumis koostatud stendnäitusele lisaks said kõik sellel päeval osalenud näha muidu spordimuuseumi püsinäitusel olevaid olümpiamedaleid – Martin Kleini olümpiahõbedat Stockholmist ning teiste meie maadluskulsuste Kristjan Palusalu ja Johannes Kotkase kuldmedaleid aastatest 1936 ja 1952. Uudistamiseks oli väljas ka Kleini Balti meistrivõistluste III koha medal aastast 1912 ja MM-võistluste V koha medal aastast 1913. Medalid olidki just erilise huvi objektiks. Esimesed uudistajad olid kohal juba ammu enne

näituseruumi avamist! Näituse avamisel kinkis vallavanem Tarvastu muuseumile Pärnu kunstniku Vello Paluoja Martin Kleini portreekompositsiooni. Eesti Spordimuuseumi direktor Daimar Lell (fotol paremal) tänas omalt poolt Tarvastu valda meeldiva koostöö eest. Ühtlasi avaldas ta heameelt selle üle, et spordimuuseum on üha enam jõudmas üle Eesti erinevatesse paikadesse, seekord siis Mustlasse.

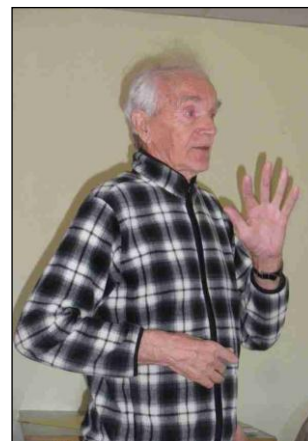
Ajalooühinguline sportlik päev lõppes palava päikese käes Tarvastu käsitöökoja esisel meeldivalt mulgipärase kehakinnitamisega.

ESVL SUVEMÄNGUD

Rakveres 14. ja 15. juulil toimunud Eesti Spordiveteranide Liidu 45. suvemänge ilmestasid spordihoones avatud spordimuuseumi rändnäitused

ELMOT HEIDO 80

19. juulil, kui tunnustatud jooksutreener Elmot Heido oleks saanud 80-aastaseks, meenutasid teda Lembit Pettai (*foto vasakul*) eestvedamisel Tamme kohvikusse kogunenud õpilased ja teised austajad. EMÜ rektor Mait Klaassen andis üle meened Heido lesele ja ka kõige tuntuma õpilase, Hubert Pärnakivi lesele Aimele (*keskmisel pildil*). Sõnavõtjad avasid erinevaid tahke Elmot Heido elust, teiste hulgas treeneriga sama aasta „poiss“ Rein Leinus (*foto paremal*).

SPORDIMUUSEUM RAUALINNAS

Siim Randoja

Raskelt rauda ja meelelahutust oli 21. juulil hansapäevade raames toimunud Eesti Spordimuuseumi väljapanekus Raulalinnas. Eesti Spordimuuseumi kogudest olid hansapäevaliste ette jõudnud nii 20. sajandi algusest pärit

raskejõustikuvahendid kui ka nii suurematele kui väiksematele hulgaliselt emotsioone pakkunud vanaaegsete kangide imitatsioonid. Igal möödujal oli võimalik ennast suvise Emajõe kaldal ka legendaarse Georg Lurichina jäädvustada. Väiksemad huvilised leidsid tegevust osavusmängudes, suuremad huvilised testisid aga oma rammu mõnekilose kangi kestvushoius. Tegemisi jagus kõigile (vt pildid allpool).

PIERRE DE COUBERTIN JA OLÜMPIALIIKUMISE SÜND

Kalle Voolaid

Kolmapäeval, 25. juulil kell 13.00 tutvustati Eesti Spordimuuseumis Kalle Voolaidi uut raamatut “Pierre de Coubertin ja olümpialiikumise sünni”. Soovijatel oli võimalik esitada autorile küsimusi ja saada autogramme.

Fotodel vasakult: EOA president Neinar Seli ja spordimuuseumi direktor Daimar Lell vahetamas esimesi muljeid, autor Kalle Voolaid raamatut tutvustamas ning autogrammijärjekorras Neinar Seli ja Reelee Remmelkoor

Prantsuse haritlast Pierre de Coubertini teatakse ühe tänapäeva võimsama kultuuri- ja spordinähtuse – rahvusvahelise olümpialiikumise – rajaja ning olümpiamängude taaselustajana. Raamat annab ülevaate Pierre de Coubertini olümpiaidee kujunemisest ja nüüdisaegsete olümpiamängude sünnist.

Raamatu väljaandjateks on Eesti Olümpiaakadeemia ning spordikoolituse- ja teabe sihtasutus, teostajaks oli Menu kirjastus ning selle trükkimist toetas Tallinna Sadam.

EESTI SPORDIAJALOO SELTSI XI SUVEKOOL

Erlend Teemägi

4. ja 5. augustil nautisid Eesti Spordiajaloo Seltsi ettevõtmistele truud seltsiliikmed kahte kaunist suvepäeva Võrtsjärve ääres Vaiblas. ESAS-i XI suvekooli vilunud eestvedajaks oli endastmõistetavalt selle algataja, seltsi esimees Enn Mainla, lahketeks võõrustajateks neljandat korda Paul ja Maie Kuldkepp.

Vasakpoolsel pildil Enn Sellik (keskel), tagaplaanil Paul Kuldkepp ja Märt Ibrus, parempoolsel kuulajad Võrtsjärve kaldal varju all

Esimest koolipäeva sisustas meeldejäädvalt legendaarne spordimees Enn Sellik. Kui omal ajal vaimustusime Selliku sportlikest kangelasestegudest jooksurajal ja tundisime teda vähe suud pruukiva teotsejana, siis nüüd üllatas ta kuulajaid mõnusa vestjana. Enam kui kaks tundi köitis Sellik kuulajaid avalate meenutuste ja pajatustega. Enn Sellik pole üksnes sporditäht möödانىkust. Naasnud mõni aeg tagasi Eesti kergejõustikku juhtiva jooksutreenerina, on talle hingelähedane ka meie tänapäevane sport oma võimaluste ja kitsaskohtadega.

Teist koolipäeva alustas oma ettekandega Viljandimaal pikka aega spordijuhina tegutsenud Ilmar Kütt. Viljandlased on jäädvustanud mulkide rikast spordielu eeskujuandvalt – kahe mahuka raamatu näol. Tänavu ilmunud teise

teosega on jõutud 1965. aastasse. Projektijuhina nende ja ka tulevase koostamisel-ilmutamisel on tegutsenud just Ilmar Kütt.

Tänuhinnatult meenutas ta teeneka sporditegelase Elmar Ardma panust Viljandi spordiajaloo uurimisse. Ilmar Kütt kutsus üles vältima märkamatuks hiilivaid kadusid. Näiteks kogeti kahetsusväärset hiljaksjäämist eluõhtusse jõudnud sporditegelase Peeter Lapi usutlemisel. Tunnustust avaldas Ilmar Kütt samas sporditegelaste meenutuste püüdlilikule lindistajale Ille Palmile, sedapuhku tunamullu manalateele läinud Vaike Kõresaare mälestuste talletamisel.

Ilmar Kütt kuulajate ees: (ülal vasakult) Ilmar Taluste, Paul Kuldkepp, Helkiv Labbi, Agnes Sirkel, Reet Venski, Taago Puntso ja Aarne Peterson; (piltidel all) Viive Reesar, Ille Palm, Ants Promet, Vivian Mitt, Monika Holm, Vello Pluum, Rein Järva, Märt Ibrus ja Erlend Teemägi ning Aime Tobi ja Uno Aava

Kokkutulnute sportlikku hasarti rahuldasi Vaiblas tavakohaselt võimete katsumine nii võistkondlikult kui individuaalselt. Loosimisega moodustatud seitse kolmikut võistlesid petangis ja mälujõustikus (huvitav, kas see uudne

termin mälumängule läheb käibele?). Mälujõustikku juhtinud Ille Palm oli koostanud spordiajaloolastele kohase küsimustiku ESAS-i ajaloost ja Londoni olümpiamängude vallast. Mõlemal võistlusosal oli edukaim meeskond Presli (Rein Järva, Vello Pluum ja Aare Peterson). Mälujõustikus oli sellele kolmikule tugevaimaks konkurendiks Ape (Aime Tobi, Paul Kuldkepp ja Erlend Teemägi), petangis Anakonda (Enn Mainla, Ilmar Taluste ja Helkiv Labbi). Individuaalselt osutus nii noole- kui ketiviske võitjana edukaimaks naisvõistlejaks Viive Reesar. Nooleviskes hõivasid järgmised auhinnalised kohad Ille Palm ja Monika Holm, ketiviskes Maie Kuldkepp ja Ille Palm. Meeste esikolmik nooleviskes – Helkiv Labbi, Erlend Teemägi, Rein Järva, ketiviskes – Vello Pluum, Märt Ibrus ja Enn Mainla.

Tulised petangiheitlused kütsid üles kirgi: vasakpoolsel pildil on viskel Maie Kuldkepp, parempoolsel Märt Ibrus

Uue ala „maaletooja” Helkiv Labbi jälgimas Helju Mainla ketiviset

Nooleviskel Vello Pluum

Seekordne kõrge lainetus tuulisel Võrtsjärvel ei kahandanud Taago Puntso kirglikku kalastamis- ja Märt Ibruse ujumislusti. Maitsva ja küllusliku toidu, sõna otseses mõttes peolaua eest vääris tänu ja kiitust kohalikus puhkekeskuses tegutsev nooruslik Maie Kuldkepp. Eesti Spordiajaloo Seltsi auliige Paul Kuldkepp pälvis kingitusi ka kui sünnipäevaeelik (sündinud 10. augustil 1934).

Üks aukiri osutas teeneka maadlusveterani märkimisväärsetele saavutustele maadlusele lisaks veel kümmeaastasele spordialal.

Lahked võõrustajad saatsid spordiajaloolasi koduteele taas küllakutsega: “Tere tulemast Võrtsjärve äärde Vaiblasse ka tuleval suvel!”

Grupp suvekoolist osavõtjaid ühispildil (vasakult): ees Maie Kuldkepp, Helju Mainla ja Monika Holm; istuvad Rein Järva, Paul Kuldkepp, Ants Promet, Agnes Sirkel, Vivian Mitt, Aime Tobi, Viive Reesar, Tamara Taluste, Ilmar Taluste ja Uno Aava; seisavad Helkiv Labbi, Vello Pluum, Aarne Peterson, Erlend Teemägi, Märt Ibrus ja Ille Palm

KALEVLASED MADSAL

Sporditegemisel edukamad Kalevi seeniorid ühispildil koos ühenduse lipu ja Kalevi tegevjuhi Aleksander Tammertiga (taga keskel)

18. ja 19. augustil toimusid Tartu Kalevi spordibaasis Madsal Kalevi seenioride suvemängud, millega ühtlasi tähistati Kalevi veteranide ühenduse 20. sünnipäeva. Võistlused toimusid petangis, ketta täpsusheides, murukeeglis ja nooleviskes. Kahte päeva lahutas “Heade mõtete õhtu”, kus arutelu „Kuidas edasi, Kalevi veteran?” juhtis Eve Peets ja teemal „Võimalustest aidata kaasa Eesti (Kalevi) spordiajaloo jäädvustamisele?” jagas nõu Enn Mainla.

OLÜMPIAAJALOOLISED ESEMED SPORDIMUUSEUMIS

Daimar Lell

Augusti keskpaiku saabus Lausanne’is asuvast olümpiamuuseumist annetusena Eesti Spordimuuseumile killuke kunagisele Rahvusvahelise Olümpiakomitee presidendile Juan Antonio Samaranchile (1920–2010) kuulunud esemetest.

Esemed kuulusid aastatel 1980–2001 Rahvusvahelist Olümpiakomiteed juhtinud Juan Antonio Samaranchi rikkalikku kingituste kollektsiooni, mis pärast tema surma korrastati ning detailselt katalogiseeriti. Annetus sai teoks Rahvusvahelise Olümpiamuuseumide Koostöövõrgustiku (OMN) kaudu. Kõik selle ühenduse liikmesmuuseumid, sealhulgas siis ka Eesti Spordimuuseum, said võimaluse soovi korral neile huvipakkuvaid esemeid edaspidi enda juures säilitada ning eksponeerida. Eesti Spordimuuseumile pakkusid huvi eeskätt 1980. aasta Moskva olümpiamängude ja Tallinna olümpiaregatiga seonduvad meened.

Vastavalt kokkuleppele jõuavad Juan Antonio Samaranchi kollektsiooni esemed peatselt spordimuuseumi püsinäituse olümpiasaali, kus kõik huvilised nendega tutvuda saavad.

JOONISTUSVÕISTLUS „PILT OLÜMPIARAAMATUSSE“

Lõppes Eesti Spordimuuseumi korraldatud laste joonistusvõistlus “Pilt olümpiaraamatusse”. Ühtekokku laekus 18. aprillist kuni 12. augustini kestnud konkursile 177 joonistust kõikjalt Eestist, rahvusvahelise värvingu andsid konkursile aga Bulgaaria, Läti ja Soome laste joonistused. Žürii, mille tööd juhtis spordiajakirjanik ja Londoni olümpiaraamatu peatoimetaja Gunnar Press, selgitas võitjad kolmes erinevas vanuserühmas, lisaks anti välja kaks eriauhinda. Vanemas vanuserühmas (gümnaasiumiõpilased) jättis žürii osalejate vähesuse tõttu auhinnad välja andmata.

Eelkooliealiste laste rühmas olid paremad Laura Veski (Tallinn), Anette Einmann (Kilingi-Nõmme) ja Annaliisa Pihla (Tallinn), 1.-4. klass õpilaste hulgas Maria Elling (Muraste), Mathilde Manuela Nigul (Tallinn) ja Otto Jürgens (Tallinn) ning 5.-9. klassi õpilaste esikolmikusse jõudsid Erik Heiki Veelmaa (Tallinn), Keidy Schneider (Mõniste) ja Laura Koni (Viljandi). Eriauhinna Eesti

Spordimuuseumi meeldejääva jäädvustamise eest sai Liisy Tõnuvere (Tartu) ja olümpiatunde tabamise eest Miia Laur (Tallinn).

Olümpiaraamatus trükitakse žürii otsusel ja toimetaja valikul ära Laura Veski, Annaliisa Pihla, Maria Ellingu, Erik Heiki Veelmaa ja Keidy Schneideri, pildid.

UUS NÄITUS SPORDIMUUSEUMIS

Siim Randoja

30. augustil toimus Eesti Spordimuuseumis näituse "Tuntud ja tundmatud. Spordialasid uduselt Albionilt" avamine. Näitus annab põneva ülevaate Inglismaalt pärit, aga vaatamata rahvusvahelisele populaarsusele lõppenud olümpial esindamata aladest, mis on ka Eestis jõudsalt kanda kinnitanud.

Näitusel on muu hulgas esindatud Eestisse tee leidnud populaarsuselt maailma teine spordiala kriket, teiste seas Tallinnast Uudeküalani ja Tartust Paideni publikut hullutav ragbi, ülikiire *squash* ja ka professionaalsel tasemel tubaseid põnevuslahinguid pakkuvad noolevise ja piljard, mida iga huviline saab ka kohapeal proovida. Lisaks on külastajal võimalik saada informatsiooni nii inglise spordiloo, alade reeglite kui ka olulisemate nende alade spordisündmuste kohta.

Piltidel: vaateid väljapanekutele, näituse kuraator Rait Männik avamisel ja piljardilauda testimas spordimuuseumi direktor Daimar Lell ning teadussekretär Kalle Voolaid

UUE HOOAJA ALGUS *Ille Palm*

Tartus algas spordiajaloo seltsi hooaeg 5. septembril seltsipäevaga, millest võttis osa 35 inimest. Kokkusaamise esimeses osas esitles Kalle Voolaid enda koostatud raamatut "Wiies olympiada Stockholmis 1912", mis tähistab saja aasta möödumist eestlaste esimesest osalemisest olümpiamängudel ning ühtlasi ka saja aasta möödumist esimese olümpiamedali võitmisest Martin Kleini poolt.

Raamat sisaldab Stockholmis käimisvõistlustel esinenud Karl Luki (1887–1970) päevikulisi ülestähendusi olümpiale sõidust, elu-olust ja võistlustest ning on illustreeritud rohkete fotodega. Samuti on raamatus ära toodud Stockholmi OMi täpsustatud tulemused ning lisatud teavet tolle aja Tartu kergejõustikuelu ja Karl Luki eluloo kohta. Viimasele lisas detaile kohal viibinud Karl Luki tütre tütar.

Seejärel jutustas Heiki Nabi Londonis hõbedale aidanud staažikas maadlustreener Henn Põlluste oma hoolealuse sporditeest ja Londoni olümpia hõbemedalivõidust kõrvalepõigetega ka enda maadleja- ning treenerikarjäärile. Ta oli ka kaasa toonud Heiki medali, võistlejatrikood (punane ja sinine) ja maadlussaapad. Ka oli kaasas kurikuulus švamm, millise ta poolfinaalmatši ajal protestiks kohtunike otsuse vastu ringi heitis.

Härra Põlluste rääkis huvitavalt kümneaastasest edukast, kuid ka vigastusterohkest koostööst Heiki Nabiga, iseloomustades teda väga sihikindla sportlasena. Pikemalt kirjeldas ta olümpiaküla, Heiki matše, medalipidu ja vastvõtte Londonis. Heiki Nabi ise ei saanud Tartusse tulla, kuna oli ikka veel seotud olümpiajärgsete võistlustega.

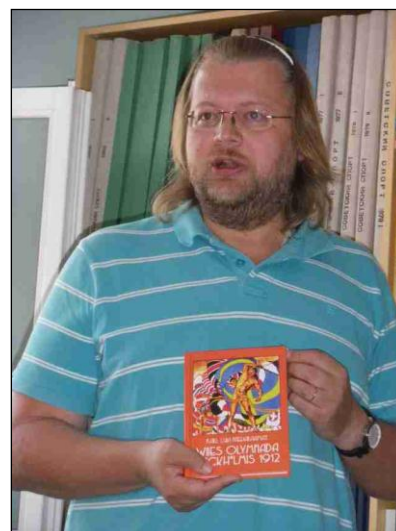

Vasakpoolsel pildil Henn Põlluste asetamas Heiki Nabi medali ja võistlusvarustuse kõrvale protestišvamm, parempoolsel spordimuuseumi direktor Daimar Lell andmas talle tänutäheks äsjailmunud raamatut saja aasta tagustest olümpiamängudest

ESITLETI UUT OLÜMPIARAAMATUT Kalle Voolaid

5. septembril esitleti spordimuuseumi raamatukogus uut olümpiaraamatut “Wiies olympiada Stockholmis 1912. Karl Luki päevaraamat”, sellise pealkirjaga raamatu kaante vahel nägi ilmavalgust 1912. aasta Stockholmi olümpiamängudel osalenud eestlase Karl Luki päevik, mida ta olümpiamängude aegu pidas. Vahvast ja entusiastlikust spordivaimust pakatav päevik annab aimu, kuidas toimus Eesti kergejõustiklaste esimene kokkupuude tõeliste spordi suurvõistlustega, kuidas siinmail olümpiamängudele pääsu korraldati ning kuidas siinsed sportlased treenisid ja lõpuks olümpiale sõitsid. Lisaks lugemiselamusele, mida positiivses toonis lood võistlusreisist kindlasti pakuvad, on kõik need kirjeldused merereisist, laeval ööbimisest, võistluspaikadest ja Stockholmi linnast ühtlasi

Kalle Voolaid oma värskelt ilmunud raamatuga

tänuväärne ajaloolise tähendusega materjal, mis avab olümpiamängud uue nurga alt, on heaks võrdlusmaterjaliks ametlikele olümpiaprotokollidele ja väärtuslikuks allikaks tulevastele uurijatele.

Spordimuuseumi raamatukogusse on kogunenud rohkesti raamatuhuvilisi

Raamat ilmus Eesti Spordimuuseumi ja kirjastuse Jutulind koostöös ning Eesti Kultuurkapitali toel. Teose koostajaks ja toimetajaks oli spordimuuseumi teadussekretär Kalle Voolaid ning kujundajaks Meelis Pihtje. Meeleolukat olümpiaaraamatut saab soetada muuseumipoest, aga ka suurematest raamatupoodidest.

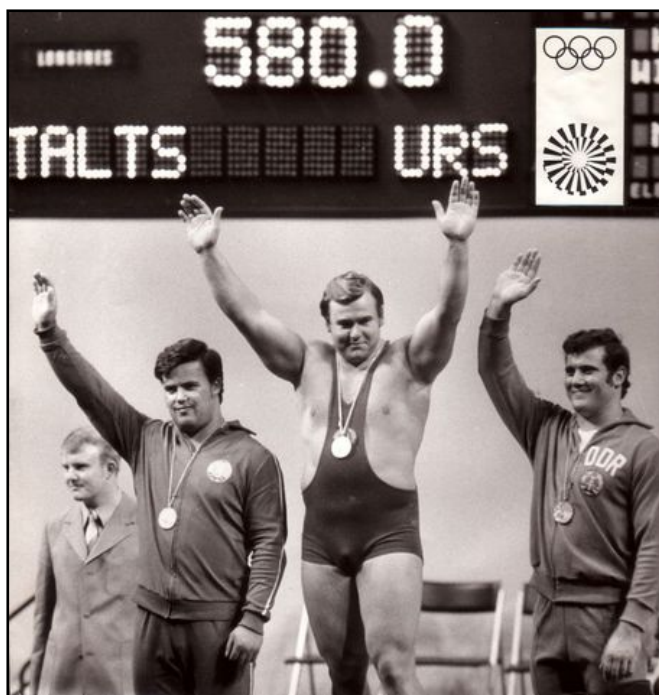
40 AASTAT TAGASI TULI JAAN TALTS OLÜMPIAVÕITJAKS!

Daimar Lell

40. aastat tagasi, 4. septembril 1972 krooniti eestlane Jaan Talts Münchenis tõstmise raskekaalu olümpiavõitjaks! Kolme tõste kogusummas (rebimine, tõukamine, surumine) tuli kokku olümpiarekordilised 580 kilo. Võit oli veenev, hõbeda võitnud bulgaarlane Kraitchev kaotas 17,5 ja pronksise autasu pälvinud sakslane Grützner 25 kiloga.

Tõstja Jaan Talts kerkis maailma sporditaeva kõrgustesse 1960. aastatel. 1967. aastal tuli ta toime imelise saavutusega, ületades esimese poolraskekaallasena maailmas kolme tõsteviisi summas toona maagilised pool tonni, 500 kilo! Tol aastal valiti Jaan Talts NSV Liidu aasta sportlaseks ja ta mahtus ka maailma parimate sportlaste absoluutsesse esikümnesse.

Jaan Taltsil on olümpiakullale lisaks ette näidata ka olümpiahõbe 1968. aasta Mexico mängudelt, lisaks on ta kahekordne maailmameister ning neljakordne Euroopa meister ja 43 maailmarekordi püstitaja!

Paavo Kivine kirjutab Müncheni olümpiaraamatus: “4. septembri hilisõhtul võtab Jaan Talts tõsisel ilmel vastu selle olümpiapäeva viimase kuldmedali.”

Olümpiapjedestaalil seisavad Jaan Taltsi kõrval vasakul bulgaarlane Aleksander Kraitchev ning paremal Saksa DV tõstja Stefan Grützner

7. septembril oli Jaan Talts kutsunud Tallinna raekotta oma sõbrad, mõttekaaslased ning spordiavalikkuse esindajad, milleks andsid põhjuse kaks sündmust. Esiteks andis Euroopa Tõstespordi Liidu president Antonio Urso Taltsile üle sellesama liidu kõrgeima autasu Gold Collari ja teiseks muidugi olümpiavõidu 40. aastapäev.

Jaan Talts Gold Collariga kaelas ja aupaberiga käes poseerimas koos Euroopa Tõstespordi Liidu varahoidja Marino Ercolani Casadei ja presidendi Antonio Ursoga ning oma poja Jaan Talts juunioriga. Parempoolsel pildil saab Antonio Ursolt Euroopa Tõstespordi Liidu aumärgi rinda raskekaalu rebimises viis maailmarekordit püstitanud Karl Utsar

Vasakpoolsel pildil õhtut juhtinud Erik Lillo andmas Jaan Taltsile üle helijäädvustusi tema tähtsamatest kordaminekutest spordis, parempoolsel surub Jaan Taltsi kätt kauaaegne spordiühenduse Jõud juht Ants Saar, temale assisteerivad Kaiu Kustasson ja Villu Reiljan

Vasakpoolsel pildil saavad Jaan Taltsilt autogrammiga fotod Euroopa Tõstesporti Liidu juhid, parempoolsel pildil ka Kultuuriministeeriumi kantsler Siim Sukles ja asekancler Tõnu Seil

Euroopa tõstesporti juhtide kõrval olid teenekat olümpiameest tunnustama tulnud kultuuriministeeriumi, olümpiakomitee, Tallinna linna ja maaspordiliidu Jõud esindajad, aga ka Taltsi kauaaegne sõber, maestro Eri Klas jt. Eesti Spordimuuseum oli ürituse tarbeks koostanud väljapaneku Taltsi arvukatest tiitlivõistluste autasudest, muuhulgas oli eksponeeritud ka Müncheni olümpiamängude kuldmedal, mida tavapäraselt saab näha muuseumi püsinäitusel.

Talts omakorda kinkis muuseumile ning teistele õnnitlejatele kaks oma sportlaskarjääri aegset fotot koos autogrammidega.

Jaan Taltsile on spordimuuseumi õnnitlusi üle andmas Daimar Lell ja Aime Pärnakivi, parempoolsel pildil on näha muuseumi kingitus – Jaan Taltsi vägitegude tõestus medalite ja fotode näituse näol

GUNNAR UUSIT MÄLESTATI MALETADES

Kunagise Eesti malemeistri Gunnar Uusi mälestuseks toimus väärikas maleturniir 7.-9. septembrini spordimuuseumi raamatukogus (vt foto). Mis oleks parem viis maleolümpia päevil malepisiku külvamiseks, kui ise malevõistlustest osa saada, sest osalemine oli vaba kõigile maletajatele.

Tartu Kalevi korraldusel toimunud Gunnar Uusi mälestusturniiril mängiti 7 vooru šveitsi süsteemis. Võidu sai Mai Narva (6 p) Kalle Peebo (5,5 p) ees.

KOHTUMINE SPORDITEGELASE REIN KILGIGA

Viive Reesar

18. septembri õhtupoolikul kogunes TLÜ raamatukogu kohviku saali 27 Tallinna osakonna liiget. Reipalt ja sportlikult saabus kutsutud külaline, 2012. aasta Londoni suveolümpia riietuses Rein Kilk, kes vahendas kuulajatele oma muljeid Londonis nähtust.

Reinu arvates oli ettevalmistus olümpiamängudeks ideaalne. Logistika paigas, transport sujus, metroo kiire. Olümpiarajatisi oli palju, vahemaad nende vahel pikad, jalgsi kulgedes kogunes päevas 15–20 km. Pealtvaatajaid jagus igale spordialale ja palju, oluline oli võistlejatele kaasaelamine. Siiski mainis Rein, et teleri vahendusel oli mängu parem jälgida kui kusagilt kaugelt tribüünilt. Oluline oli omada kaelakaarti ja oysterkaarti, milledega oli sujuv liikumine olümpiatsoonis. Suveniiride hankimine oli keeruline – kõik oli välja müüdud, nõudmine suur. Eesti sõudmist tunti Londonis eestkätt tänu Jüri Jaansonile nimele.

Reinu arvates oli sõudmise neljapaadi meeskond ja nende tulemus stabiilne. Siiski ajalooliselt teine tulemus. Sõudmise rahastamine on meil kõrge, samas tuleb tagada treenivatele noortele haridust nende parimas eas.

Ja lõpetuseks teatas Rein endast, et on kehakaalust minetanud 10 kg, sama palju on veel plaanis ning ta harjutab ideomotoorselt triatloniks, et sõber Jürgen Ligile "ära teha". Edu talle!

Seltsiõhtu lõppes juhatause liikme Uno Aava algatatud ja läbi viidud viktoriiniga, muidugi auto-motospordist. Viktoriinide sisuks saab tulevikuski olema Eesti spordi ajalugu. Küsimuste koostamisel saab osaleda iga seltsi liige kordamööda. Järgmise küsimustiku paneb kokku Viive Reesar ESAS Tallinna osakonna ajaloost.

EESTI MUUSEUMIDE FESTIVAL NARVAS

Siim Randoja

24. septembril Narvas toimunud traditsioonilise muuseumide festivali näituste võistlusel saatis edu Eesti Spordimuuseumi. Žürii otsusel sel aastal esimest kohta välja ei antud. Teise koha vääriliseks ehk siis võistelnud näituste seas parimaks tunnistati aga spordimuuseumi näitus "Super-Eesti. Vägitükid, millele tõenäoliselt maailmas võrdseid ei leidu" (vt fotod allpool).

Väljapanek, millega esmakordselt sai tutvuda möödunud suvel spordimuuseumis, tutvustab kujutlusvõime piire nihutades spordi erilist rolli Eestis. Meie ajalugu on rikas nii erakordsete sporditähtede, ainulaadsete saavutuste ja meeletu entusiasmi poolest sellele kõigele kaasa elada. Just säärasest kirglikust tundest lähtuvalt ongi näitus saanud oma veidi üle vindi keeratud sisu ja vormi. Ainulaadsel näitusel on esindatud nii allveekabe, saltoga kaugushüpe, super-jõumees Lurich, kõige kõrgemale hüppav Eesti hobune kui palju-palju

Käib näituse monteerimine: (vasakult) Rait Männik, Rita Mägi ja Helve Parmas

muud erakordset. Narva festivali tarbeks läbis “Super-Eesti” mõningase uuenduskuuri, muuhulgas varustati näitus venekeelsete tekstidega.

Näituste konkursil jagati välja ka kaks kolmandat kohta, mida jagasid Iisaku Muuseumi “Talumatsist härrasmeheks” ja Eesti Rahva Muuseumi “Kui põllud põlesid”.

Festivalipäeva esimesel poolel toimusid ettekanded ja töötoad muuseumitöötaja arengust, muuseumi töötajate omavahelisest koostööst, eri ametite kokkupuutest ja kaasamisest muuseumi edendamisse. Õhtupoolses programmis tehti lisaks näituste võistlusele kokkuvõtteid ka 2012. aasta parimatest muuseumimeenetest. Muuseumimeene auhinna ehk EMMA konkursi esimene preemia läks sel aastal Eduard Vilde Muuseumile meene "Härra Eduard Vilde vuntsid" eest.

Parima näituse valimist Narva festivalil korraldab Eesti Muuseumiühing koostöös Narva muuseumi ja Narva linnavalitsusega, muuseumimeene auhinda antakse välja muuseumiühingu ja kultuuriministeeriumi koostöös.

TUNNUSTUS KULTUURIMINISTRILT

Siim Randoja

Seoses 70. juubeliga 24. septembril pälvis kultuuriministri tänukirja spordimuuseumi peavarahoidja Kaie Voolaid (*pildil*). Kultuuriminister Rein Lang tunnustas Kaie Voolaidi professionaalsust ja pühendumust Eesti kultuuripärandi hoidmisel ja väärtustamisel. Tänukiri anti üle 24. septembril toimunud Narva muuseumide festivali sissejuhatuseks.

Kaie Voolaid on töötanud spordimuuseumis alates 1972. aastast, peavarahoidjana 1995. aastast. Ta on koostanud hulgaliselt sporditeemalisi näitusi (sh muuseumi põhiekspositsioonide "Kehakultuur ja sport Eestis" (1987) ja "*Hortus Athleticus*" (2004) koostajaid), avaldanud spordiajalookirjutusi ja pidanud arvukalt ettekandeid konverentsidel. Kaie teadmised ja oskused ning hea nõu on kolleegidegi seas kõrges hinnas. Kui 2005. aastal sai alguse spordimuuseumi aasta parima töötaja valimine, siis pälvis esimesena selle tunnustuse just Kaie!

Palju õnne!

OMN PIDAS AASTAKOOSOLEKUT

Daimar Lell

27.-28. septembril toimus Barcelonas rahvusvahelise olümpiamuuseumide koostöövõrgustiku (OMN) aastakoosolek. Eesti Spordimuuseumit esindasid kokkusaamisel direktor Daimar Lell ja teadussekretär Kalle Voolaid.

Kui eelnevad kokkusaamised on toimunud Lausanne'is, siis seekordse kokkusaamise võõrustajaks oli Barcelona Olümpia- ja Spordimuuseum. Põhjuseks Lausanne'i Olümpiamuuseumi renoveerimistööd, mistõttu on muuseum 2013. aasta lõpuni suletud.

Kohtumisel arutleti erinevatel muuseumide ühiseid huvisid puudutavatel teemadel. Infovahetuse paremaks korraldamiseks lepitati kokku, et oktoobrist 2012 käivitub võrgustiku liikmeile ühine informatsioon Rahvusvahelise Olümpiakomitee ja rahvuslike olümpiakomiteede infoplatvormis NOCnet, samuti saavad võrgustiku liikmed edaspidi kasutada ühist digitaalset andme- ja dokumendibaasi *The Olympic Multimedia Library*, mis sisaldab hetkel 250 000 fotot, üle 8000 tunni audiovisuaalset materjali, tuhatkond dokumenti jmt. Põhjalikult arutleti liikmesmuuseumide kogumispoliitikate väljatöötamise teemadel, samuti kuulati ülevaateid OMN-i liikmete möödunud aasta tegemistest ning järgnevate aastate plaanidest. Viimase osas julgustati vastastiku näitustealast infot vahetama.

Lõplikult kinnitati võrgustiku ühine logo, mida kõik liikmed võivad oma dokumentidel, kodulehtedel, sotsiaalmeedias ning ekspositsioonis kasutada. Heakskiit anti liikmesmuuseumide spetsialistidele mõeldud õpikoja toimumisele. Esimene taoline ettevõtmine peaks aset leidma 2013. aasta kevadsuvel.

OMNi aastakoosolekust osavõtjad

Päevakorras oli ka koostöövõrgustikku uute liikmete vastuvõtt. Ühisel otsusel arvati võrgustiku liikmeteks Uus-Meremaa Olümpiamuuseum (asukohaga Wellingtonis), Norra Olümpiamuuseum (Lillehammer), *The Richmond Olympic Experience* (Richmond, Kanada) ja Tel Avivis (Iisrael) asuv *The Olympic Experience*.

Aastakoosolekust osavõtjad külastasid ühiselt Barcelona Olümpia- ja Spordimuuseumi, mis 2010. aastast kannab linnast pärit kauaaegse olümpiajuhi Juan Antonio Samaranchi nime. *Sant Jaume* väljakul asuvas ajaloolises Barcelona raekojas tervitas ning võttis muuseumide esindajaid vastu Barcelona abilinnapea ning Barcelona Spordiinstituudi president Maite Fandos.

Olümpia- ja spordimuuseumide koostöövõrgustik alustas tegevust 2006. aastal, Eesti Spordimuuseum on selle asutajaliige. Võrgustiku tegevust koordineerib Lausanne'i olümpiamuuseum.

TEADLASTE ÖÖ TEGI REKORDI!

Siim Randoja

Eesti Spordimuuseumis olid Teadlaste Ööl 28. septembril viie tunni jooksul tasuta avatud näitused, võimalus spordiergomeetritel möllata, alpitelgi kohta kõike teada saada ning hiljem ka öömälumängida.

Öö osutus väga populaarseks, millest annab kinnitust ka asjaolu, et külastajate arv võrreldes eelmise aastaga suurenes ning kahe aasta taguse ajaga võrreldes lausa enam kui kahekordistus. Muuseumi näitusi ja üritusi külastas 874 inimest. Soovijaid, kes näituste sulgemise ajal veel muuseumi pääseda oleks tahtnud, jagus veel hulgi. Lisaks näitustele pakkus tõsist mõtlemisainet Vomax spordimeditatsioonikeskuse alpimajanõustaja Eric Rootsi sisukas ettekanne teemal "Alpimaja ja teised võimalused sportimise efektiivistamiseks – kõik selgeks", kus selgusid nii alpitelgi kasutamise eesmärgid kui ka praktiline külg ning analüüsiti mitmeid alpitelgi kasutamiskogemusi. Oma küsimustele said vastuse ka kohalviibinud.

Õhtu spordimuuseumis lõpetas kell 22 alanud traditsiooniline Öömälukas (vt foto allpool), mis osutus taaskord ülipopulaarseks. Võistlustulle astus 18

võistkonda ja kuna eelis ruumi mahtuda oli varem registreerunud, siis tuli osadel veel kahjuks kõrvale jääda. Öises võistlustules osutusid võrdselt edukamateks võistkonnad Jaan, Tõnu ja Mart ning Apeeria, väikese vahega järgnes tasavägisel heitluses üksikvõistlejana esinenud Laarimart.

Teadlaste Öö on Euroopa Komisjoni initsiatiivil loodud üleeuroopaline erinevaid teadusringkondi (ülikoole, akadeemiaid, teaduskeskusi, muuseume, laboratooriume jt akadeemilisi organisatsioone) ühendav suurüritus, kus ühe öö(päeva) jooksul toimub palju erinevaid teadust ja teadlasi ühiskonnale tutvustavaid ning lähendavaid üritusi atraktiivselt ja lõbusas võtmes. Eesmärgiks on laiemale publikule tutvustada nii teadlasi kui ka nende tegemisi

Eesti tähistas Teadlaste Ööd esmakordselt 2006. aastal. Käesoleval aastal toimusid Teadlaste Öö üritused lisaks Tartule veel Tallinnas, Pärnus, Narvas, Viljandis, Rakveres, Türil, Valgas, Saaremaal ja Kihnus. Projekti koordinaator Eestis on teaduskeskus Ahhaa ning tegemist oli üleeuroopalise projekti *Researchers' Night* 2012 alamprojektiga, mida rahastab Euroopa Komisjon.

PANE TÄHELE!

ESAS liikmetel on liikmemaksu (mis vastavalt üldkoosoleku otsusele on 4 eurot, pensionäridel 2 eurot aastas) ja toetusi on võimalik tasuda Eesti Spordiajaloo Seltsi **arveldusarvele nr. 10152001602002** SEB pangas või tuua/saata seltsi juhatusele Spordimuuseumi (Rüütli 15, Tartu 51007) kas seltsi esimehele Enn Mainlale (7300754, 56497632, fax 7300763, E-mail: enn@spordimuuseum.ee) või laekur-varahoidjale Rait Männikule (7300771, 5119369, E-mail rait@spordimuuseum.ee), Tallinna osakonna liikmetel oma osakonna laekurile. **Ootame tegusid ka liikmemaksu võlglastelt!**

□ □ □ □ □ □ □

**Täname Eesti Kultuurkapitali ja AS Tallinna Sadam
seltsi tegevuse toetamise eest!**

□ □ □ □ □

**Kasutatud ESM kodulehel ilmunud materjale.
Fotod: Enn Mainla, Rait Männik, Kalle Voolaid**

□ □ □

**Eesti Spordiajaloo Seltsi Teataja nr. 63
koostas ja toimetas Enn Mainla**